

VÝUČBA PREVENTÍVNYCH ODBOROV NA LEKÁRSKEJ FAKULTE UPJŠ V KOŠICIACH

Kamila BERNASOVSKÁ

Súhrn:

V príspevku referujeme o výučbe primárne preventívnych predmetov v pregraduálnom vzdelávaní lekárov, v bakalárskych a magisterských odboroch. Súčasťou praktickej výučby je projekt CINDI, ktorý pomáha k odhaľovaniu rizikových faktorov civilizačných ochorení u našich poslucháčov.

KLúčové slová: *medicínske vzdelanie (štúdium), primárne preventívne odbory, Verejné zdravotníctvo*

Zdravie je základnou ľudskou a celospoločenskou hodnotou, preto musí byť chránené a podporované všetkými aktívnymi činiteľmi každej spoločnosti.

Celosvetový trend prevalencie chronických ochorení a epidémie neočakávaných chorôb spolu s úsilím dosiahnuť rozvojové ciele milénia kladú nesmiernu zodpovednosť a očakávania na úlohu zdravotníckych vzdelávacích inštitúcií.

Svetová zdravotnícka organizácia o stave zdravia vo svete 2006 sa v kapitole Príprava a vzdelávanie zdravotníkov zameriava na účinnú a trvalú prípravu zdravotného personálu, pripraveného na riešenie najzávažnejších zdravotných problémov súčasnosti i blízkej budúcnosti. V priebehu 20. storočia došlo k prevratným zmenám v inštitucionálnom vzdelávaní zdravotníkov, k vytvoreniu štandardných nárokov na poznatky schopnosti a kompetentnosť lekárov, ako aj stredného zdravotníckeho personálu. V 21. storočí stoja pred zdravotníkmi celého sveta nové výzvy.

V tomto ponímaní najdôležitejšiu úlohu zohrávajú zdravotnícky rezort a vzdelávacie inštitúcie, v našom prípade vysokoškolské vzdelanie lekárov a vysokoškolských zdravotníckych pracovníkov, bakalárov a magistrov, doktorandov a špecialistov.

Odbornú výchovu k zdraviu, resp. jeho podpory a ochrany, v rámci pregraduálneho bakalárskeho a magisterského vzdelávania zabezpečujú primárne preventívne medicínske odbory - Hygiena, Epidemiológia a Soc. medicína. O ich nezastupiteľnej úlohe v našom medicínskom vzdelávaní sme opakovane referovali. Uviedli sme, že na troch slovenských lekárske fakultách boli rozdiely pri zaradení týchto predmetov do ročníkov, v počte hodín prednášok a cvičení, ako aj vo forme štúdia.

Po reštrukturalizácii štúdia na našej fakulte v akad. r. 2005/2006 bola Hygiena v odbore všeobecného lekárstva definitívne preradená z 5. do 4. ročníka spolu s Epidemiológiou, a v zubnom lekárstve ostáva s Epidemiológiou a Soc. medicínou v 6. ročníku, obe vo forme blokovej výučby, pre našich aj zahraničných poslucháčov (tab. 1).

Kým sme blokovoú výučbu považovali za pozitívny prínos, ktorým sa dosiahla určitá kontinuita predmetu v jednom, avšak veľmi krátkom časovom slede, poslucháč síce nadobudol ucelenejší a súvislejší prehľad o danom odbore, ale zvládnuť obsah a skúšku v priebehu troch dní, bolo pre poslucháčov náročné, čo sa nakoniec prejavilo aj na vedomostiach a výsledkoch skúšok.

Uvedomujeme si, že v budúcnosti do tohto rozsahu počtu hodín musíme vtesnať obsah Hygieny pre všetky odbory všeobecné lekárstvo a stomatológia v svojej klasickej podobe primárne preventívneho medicínskeho odboru, ktorého úlohou je zabezpečovať zdravé životné podmienky na ochranu a podporu zdravia každého občana. A ako vyplýva z Programového vyhlásenia novej vlády SR, v primárnej prevencii, je dôležité presadzovať uvedomovanie si zodpovednosti každého jednotlivca za svoje vlastné zdravie.

Kvalita budúcej generácie lekárov a ostatných odborných zdravotníckych pracovníkov, závisí nielen od ich vzdelania, ale aj od ich zdravotného stavu. V tomto smere sa nám v praktickej výučbe osvedčil projekt CINDI, ktorý je zameraný na včasné odhaľovanie rizikových faktorov civilizačných

ochorení. Dotazníkovou formou a pomocou osobnej a rodinnej anamnézy každý poslucháč individuálne ohodnotí a posúdi svoje vlastné podmienky a spôsob života, s cieľom eliminácie negatívnych vplyvov a osvojovania si zásad zdravého životného štýlu.

Zistené výsledky u poslucháčov od 1. po 5. ročník sú určitým objektívnym odrazom rôznych faktorov pôsobiacich počas vysokoškolského štúdia, a niekoľkoročné postupné výsledky sú celkovým odrazom u tejto vysokoškolsky vzdelanej časti našej populácie.

Podstatne širšie spektrum praktického primárne preventívneho pôsobenia má študijný odbor Verejné zdravotníctvo. Opodstatnenie otvorenia tohto študijného odboru na našej fakulte vyplynulo z mnohých aspektov, týkajúcich sa prípravy vysokokvalifikovaných odborníkov v oblasti nielen zdravotníckej starostlivosti, ale aj v pôsobnosti celospoločenskej, pri ochrane a podpore zdravia:

1. nepriaznivé ukazovatele zdravotného stavu obyvateľov Východoslovenského kraja;
2. nepriaznivé ekologické ukazovatele životného a pracovného prostredia niektorých miesta oblastí;
3. nepriaznivé sociálne, hygienické a epidemiologické podmienky niektorých skupín obyvateľstva;
4. nedostatočná úroveň zdravotného vzdelania a zdravotného uvedomenia našich občanov;
5. výrazný pokles lekárov a špecialistov pre štátny zdravotný dozor verejného zdravotníctva.

Od 1. júna 2006 nadobudol účinnosť „Zákon o verejnom zdravotníctve“, v ktorom sa upravuje organizácia a výkon VZ, stanovujú sa podmienky ochrany zdravia pri mimoriadnych udalostiach, výkon štátneho zdravotného dozoru a ukládanie sankcií. Definované sú práva a povinnosti fyzických a právnických osôb pri ochrane verejného zdravia. Do praxe sa zavádzajú nové pojmy a termíny ako napr. dovtedy nezaužívaný termín „verejné zdravie“, ďalej „determinanty zdravia“, „hodnotenie dosahov na zdravie“, „epidemiologický dohľad“ a iné. Preto sme učebné osnovy koncipovali tak, aby poslucháčov usmerňovali k osvojovaniu si zásad a priorit ochrany a podpory zdravia v súčasných podmienkach, s rešpektovaním predpisov a hygienických noriem SR a EÚ, s dôrazom a návaznosťou na preventívne intervenčné projekty v rámci SR, EÚ a SZO.

Kým uvedené vzdelávacie a odborné inštitúcie sú hlavným zdrojom odborného vzdelania, kvantum a tempo masmediálnych informácií, ktoré narastá geometrickým radom vyžaduje od poslucháčov, čoraz kvalitnejšie vedomosti, komunikačné schopnosti a počítačovú gramotnosť. Preto do odborného programu a vzdelania poslucháčov Verejného zdravotníctva, okrem predmetov biomedicínskych, humanitných a preventívnej medicíny sú zaraďované aj predmety informačných technológií a manažmentu (medicínska informatika, štatistika, legislatíva, plánovanie, riadenie zdravotnej, sociálnej a environmentálnej politiky)

Záverom konštatujeme, že pri výchove nových odborníkov, tak ako to vyplýva zo súčasných poznatkov, je v budúcnosti v našom výukovom procese potrebná vzájomná informovanosť a komunikácia medzi jednotlivými disciplínami, ako aj medzi jednotlivými fakultami, v záujme ich stáleho rozvíjania, pri tvorbe a koncepčných úpravách programov s prihliadaním na priority z praxe, pre spoluprácu s výskumnými pracoviskami a pri posilňovaní vzťahov s príslušnými zdravotníckymi zariadeniami.

Tabuľka 1 Prehľad výučby v akad. roku 2006/2007

	Roč.	Odbor	Predmet	ZS	LS	Kr.	Počet posl.
1.st. Bc.	1.	Ošetrovateľstvo, prez.	Epidemiológia/Hygiena		1/1 Z	1	84
	1.	Ošetrovateľstvo, dist.	Epidemiológia/Hygiena		14/14 Z	1	18
	1.	Ver. zdrav., prezenčné	Úvod do hygieny	2/1/1* Z	2/2 ZS	7	24
	1.	Ver. zdrav., distančné	Úvod do hygieny	42/14*Z	28/28ZS	7	6
	1.	Pôrodná asistancia	Epidemiológia/Hygiena		1/1/2* Z	2	15
	1.	Fyzioterapia, prezenčné	Hygiena a epidemiológia		1/1/2* Z	1	40
	1.	Fyzioterapia, distančné	Hygiena a epidemiológia		28/28 Z	1	27
	2.	Ver. zdrav., prezenčné	Environmentálne zdravie	2/3 Z	2/4 ZS	9	24
	2.	Ver. zdrav., prezenčné	Epidemiol. neinfekčných chronických chorôb	1/3 ZS		7	24
	2.	Ver. zdrav., prezenčné	Laboratórne vyšetrovacie metódy	1/4 Z	1/4 Z	7	24

	2.	Labor. vyšetrovacie metódy v zdravotníctve	Hygiena a epidemiológia		1/2 ZS	3	10
	3.	Ver. zdrav., prezenčné	Hygiena práce	2/3 Z	2/3 ZS	12	6
	3.	Ver. zdrav., prezenčné	Výchova k zdraviu	1/2 ZS		2	6
2.st. MUDr. Mgr.	4.	Všeobecné lekárstvo	Hygiena, epidemiológia	2 týždne ZS blok		3	140
	4.	General Medicine	Epidemiology, Hygiene	1/2 Z	1/3 ZS	5	9
	5.	Všeobecné lekárstvo	Medicínska ekológia	0/1 ZS		1	6
	5.	Dentistry	Preventive Medicine	2/2 ZS		4	4
	6.	Stomatológia	Hygiena, epidemiológia a soc. medicína	2/3 ZS		4	23
	5.	Ošetrovatel'stvo	Ekologická výchova	1/1 Z		3	45

* kontrolované samoštúdium

Príspevok je súčasťou Grantového projektu VEGA MŠ SR – č.1/1177/04:
„Vplyv meniacich sa environmentálnych faktorov na zdravie adolescentov – prospektívna štúdia“

Kontakt na autora:

prof. MUDr. Kamila BERNASOVSKÁ, CSc.

Ústav hygieny, Lekárska fakulta UPJŠ

Šrobárova 2

041 80 Košice

E-mail: kbernas@lf.upjs.sk